

ни від 19 січня 2006 р. № 14. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME06025.html

6. План рахунків бухгалтерського обліку Національного банку України: Постанова Правління Національного банку України 11.09.2017 № 89 зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17>

7. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів від 31.03.99 № 87 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0391-99>

8. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 №4452- VI (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>

Гулян А.Д.,
студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Шиян А.Г.,
старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПЕРЕКЛАДАЧ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ТА ПРАКТИКА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Відповідно до ст. 68 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК) у разі необхідності у кримінальному провадженні перекладу поясень, показань або документів сторони кримінального провадження або слідчий суддя чи суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача) [1].

Законодавець включив перекладача до переліку учасників кримінального провадження (п. 25 ст. 3 КПК) та відніс його до групи „Інші учасники кримінального провадження” поряд із заявником, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, їхніми представниками, свідком, експертом, спеціалістом та іншими особами.

КПК України 2012 року вперше врегульовано правовий статус перекладача, визначено його права та обов'язки; умови і підстави залучення сторонами кримінального провадження, слідчим суддею чи судом. Але при цьому не можна не бачити, що поняття перекладача у вітчизняному законодавстві не визначено.

Якщо звернутися до деяких словників юридичних термінів, то в них, наприклад, можна побачити такі визначення: „перекладач, це у досудовому і судовому процесі особа, яка володіє мовами, необхідними для перекладу письмових документів чи виступів учасників процесу” [2, с. 195]; „перекладачем у кримінальному провадженні є особа, яка вільно володіє державною мовою, технікою спілкування з глухими, німими та глухоніми особами, а також вільно володіє мовою учасника процесу, який потребує перекладу на мову, якою він володіє, та щодо якого винесено постанову (ухвалу) уповноваженими на особами (органами)” [3].

На відміну від України, в кримінальному процесуальному законодавстві деяких інших країн поняття цього учасника кримінального процесу визначено. Так, у Кримінально-процесуальному кодексі Російської Федерації перекладач визначається як „лицо, привлекаемое к участию в уголовном судопроизводстве в случаях, предусмотренных настоящим Кодексом, свободно владеющее языком, знание которого необходимо для перевода” [4, с. 135].

Діяльність перекладачів у судовому процесі Австрії регламентується Кримінально-процесуальним кодексом, Положеннями для судів I і II інстанції, а також законом „Про експертів та судових перекладачів” від 1975 року [5 с. 41]. Пункт 2 §125 КПК Австрійської Республіки визначає перекладача як „особу, яка на основі своїх особливих знань здатна здійснювати переклад з мови судочинства на іншу мову або перекладати з іншої мови на мову судочинства”, а Закон „Про експертів та судових перекладачів” розрізняє усного перекладача (Dolmetscher) – як мовного експерта, який перекладає усний текст з вихідної мови на мову перекладу, і письмового перекладача (Übersetzer) – як мовного експерта, що перекладає усний текст з однієї мови на іншу (§13) [6, с. 17].

Вище вже зазначалося, що поняття перекладача як учасника кримінального провадження належним чином у КПК України не розкривається. Така прогалина створює певні труднощі при його залученні, особливо коли це стосується встановлення компетентності перекладача. Адже в ст. 68 КПК визначено лише те, що перекладача запрошують у кримінальне провадження у разі необхідності для перекладу пояснень, показань та документів.

Але в будь-якому разі перекладачем може бути компетентна особа, яка вільно володіє мовою, якою провадиться судочинство, і мовою, якою володіє учасник кримінального провадження, та яка є незаінтересована у його результатах. Перед початком процесуальної дії сторона кримінального провадження, яка залучила перекладача, чи слідчий суддя або суд повинні пересвідчитися в особі і компетентності перекладача, з'ясувати його стосунки з підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим, свідком і роз'яснити його права і обов'язки (ч. 4 ст. 68 КПК). Як ознаки компетентності перекладача можна виділити: загальне знання мови, якою володіє учасник кримінального провадження (у тому числі розмовну мову), бажано підтверджене певними освітніми документами; знання мови судочинства; знання і розуміння юридичної

термінології; вміння здійснювати переклад юридичних текстів і усного мовлення; вміння здійснювати переклади різного виду, у тому числі синхронний; уявлення про конкретний правовий предмет, про який йдеться; розвинена мова і кругозір для грамотного донесення інформації до учасників кримінального провадження, тощо [7, с. 159].

На жаль, в Україні не передбачено ні методики, ні процедури з'ясування питання, що постає перед особами (органами), які мають право призначити у разі необхідності перекладача у справі – як впевнитися, що особа вільно володіє як мовою судочинства, так і мовою, якою володіє особа, котрій необхідний перекладач. Ще одне питання – як визначити: достатній чи недостатній рівень знань державної мови в особи, яка вимагає залучення перекладача? Адже належно не володіти державною мовою можуть не тільки іноземці. А якщо мова йде про володіння, точніше – розуміння, специфічних юридичних термінів? Як визначитись у такому випадку? Така невизначеність досить часто призводить до конфліктів між сторонами кримінального провадження та судом, і, що найголовніше, тягне за собою порушення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, прийняття неправосудних рішень у кримінальних провадженнях.

Вважаємо, що нашій державі слід скористатися прикладом інших країн, зокрема США, де існує загальнонаціональний стандарт професійної поведінки й вимог до судових перекладачів, здійснено їх розподіл на відповідні категорії, окремими штатами (зокрема, Каліфорнією, Нью-Джерсі, Нью-Йорком та Нью-Мексико) розроблено власні іспити з переліками вимог до судових перекладачів [8, с. 51]. Європейський союз також висуває чітко окреслені вимоги до рівня компетентності судового перекладача, про що свідчать відповідні нормативно-правові акти: зокрема, згідно з 8-м параграфом статті 2-ої („Право на переклад”) постанови, прийнятої Європарламентом і Радою Європи, „усний переклад має бути виконано на рівні, достатньому для забезпечення прозорості процесу. Зокрема перекладач має гарантувати поінформованість підозрюваної чи обвинуваченої особи про обставини справи і про можливість скористатися правом на захист” [9, с. 285]. Про те ж саме йдеться і в 9-му параграфі статті 3 стосовно письмового перекладу. У статті 5 наголошено на важливості якісного перекладу, а державам-членам ЄС висувають вимогу „вжити конкретних заходів, щоб усний і письмовий переклад відповідав критеріям статей 2 (8) і 3 (9)”.

На наш погляд, досить привабливою в цьому плані є пропозиція деяких правників стосовно того, щоб у якості перекладача у кримінальне провадження залучалася особа, яка сертифікована Міністерством юстиції України як судовий перекладач з конкретної мови та внесена до Реєстру судових перекладачів. Це є підтвердження компетентності перекладача [10, с. 341].

Отже, перекладач є іншим учасником кримінального провадження, який залучається до кримінального провадження уповноваженими на те особами (органами). Перекладач повинен вільно володіти державною мовою, а

також вільно володіти мовою учасника процесу, який потребує перекладу на мову, якою він володіє, або технікою спілкування з глухими, німими та глухоніми особами.

---

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 16 берез. 2018 р.: (ОФЦ. ТЕКСТ). – К.: Паливода А.В., 2018. – 408 с.

2. Великий енциклопедичний юридичний словник / За заг. ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Видво „Юридична думка”, 2012. – 1020 с.

3. Юридичні терміни. Тлумачний словник / [за редакцією В.Г. Гончаренка]. – К.: Либідь, 2003.

4. Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации / [под общей редакцией В.М. Лебедева]. – М.: Спартак. – 2011.

5. Dokařik D. Das Recht der Sachverständigen und Dolmetscher SDG, GebAG und verfahrensrechtliche Vorschriften mit Materialien, Anmerkungen, Judikatur, Erlassen, Standesregel und Empfehlungen / D. Dokařik, M. Weber. – Wien: Linde, 2012. – (2 Auflage). – 254 с.

6. Österreichischer Verband der allgemein beeideten und gerichtlich zertifizierten Dolmetscher [elektronische Ressource] – Zugriff unter: <http://www.gerichtsdolmetscher.at/>.

7. Кримінальний процес: підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманян та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Х.: Право, 2013. – 824 с.

8. Mikkelson H. The Court Interpreter as Guarantor of Defendant Rights [Е. ресурс] - Режим доступу: <https://acebo-myshopify.com/pages/the-court-interpreter-as-guarantor-of-defendant-rights>

9. EUR-Lex. Access to European Union law [Е. ресурс] - Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/content/welcome/about.html>

10. Поняття та вимоги до особи перекладача у кримінальному процесі України / Т.М. Кузик // Університетські наукові записки. – 2013. - № 1. – С. 341-346.